

FOSIL MAGAZÍN č. 5 - AUSTRÁLIE

23.9. 1988

Než se pustím do popisu dvou nových kazet, které jsou sestříhem mých koncertů v Austrálii letos na jaře (1988), popíšu ještě jiné věci. Fámy a pověsti chodí příliš nekontrolovaně, nikdo je ani bulvárně, ani odborně nekoriguje. Exilový tisk mi moc nepomůže, ten musí popravovat upravence či upravovat popravence a ve čtyřech ročních obdobích dumat o třech Benešových zradách. Ale jak dělat exilové noviny a přitom nevyhrabávat mrtvolky - nebo fosily, že?

Včera ležel nad Rotterdamem lehký mlžný opar, vzduch byl teple vlhký a špatně se dýchalo. Dnes vysvitlo hned zrána slunce, přitáhly obrovské poschod'ovité mraky a začla se zvedat vichřice.. Když jsem se šel odpoledne proběhnout do parku, už jsem se proti větru ztěžil propracovával. Běžel jsem kolem aleje jakýchsi mohutných topolovitých gigantů, kterými vítr neomalenež kýval a v jejich korunách přímo řval. Běžel jsem

opatrně a s obavou se díval nahoru, jestli na mne neslétne nějaká větev. Když jsem doběhl na konec, uslyšel jsem za sebou praskot, otočil se a ještě zahlédl, jak se vylomila polovina stromu a s těžkým žuchnutím zavalila cestu za mnou. To by zabilo i slona, napadlo mě, a pak mi teprv došlo, že to mohlo zabít i mně. Dějí se to letos věci!

BUDAPEŠŤ

Před několika dny jsem se vrátil z Budapešti, kde jsme s Třešňákem udělali koncert pro publikum z Československa. Asi to je historická událost. Vymyslelo to v červenci pár lidí v mnichovské hospodě. Ještě v noci mi volali, jestli bych byl pro. Dohodli jsme se na 17. září, oni pronajali v Budapešti sál a Československem se rozeběhla fáma. Telefony drnčely na všech stranách a my dumali, jestli přijede dvacet a nebo dva tisíce lidí. Přijely asi dvě stovky. Já byl po desíti letech emigrace za Železnou oponou poprvé. Moc velký dojem to neudělalo. Vojáci měli utahanější uniformy a všechno vypadalo trochu antikvárně chaoticky. Jen když jsem už z maďarské strany zahlédl do daleka se táhnoucí a nikde nekončící pás zorané země lemované železným plotem a hlídaný ozbrojenci, přešla mne lehká úzkost. Silnice se stala špinavější, auta menší, domy šedivější, ale vše jen v takové míře, že by si šlo zvyknout. Omšelost bývalé slávy má svůj půvab i melancholii a zvětralé, otřískané a rozstřílené omítky vedou člověka k myšlenkám na všelijaké věci, marné a promarněné, jako je život, bláznovství hájených nadějí a schopnost nevzdávat se, i když je už bitva prohraná. Omšelost je omluva času. Otřískané a ode všech barev smyté antické sochy toho též vypráví více. A v Budapešti na mne čas dýchnul. Ne ale historický čas rozpadávajících se měst jižní Evropy. Tady se jednalo o čas, který důvěrně znám, čas mého a našich životů a jejich tragédie...

Jelikož sál byl jen asi pro sto lidí, rozdělila pořadatelka Ivanka publikum na dvě šichty. První směna byla od tří do šesti a druhá až někdy do půl páté do rána. Diváci z odpoledne nám musí prominout. Příště to uděláme větší a vybereme též čas, kdy jsou noci teplejší.

Hráčské a zpěvácké výkony ze strany mé a Třešňáka nebyly nijak světoborné, ale možná o to ani nešlo. Hrál se sice pěkně, ale jaksi jsem byl z toho celého překvapení nesoustředěn a malinko jsem se oddával blaženému faktu, že před sebou zase vidím mladé publikum. A to bylo neuvěřitelně hodné a klidné a kdo se náhodou opil, nekřičel, pouze pokojně usnul. Jaksi jsme byli všichni rádi, že to vyšlo, že to nikdo nepřekazil, že jsme se potkali. Dnes už také přišel první dopis z Moravy: „...ještě teď se klepu a je mi úzko z prchavosti a intenzity toho prožitku. Z toho napětí, jaký vlastně po těch letech budeš, ze strachu o svůj ideál, z toho, aby se člověk nezkompromitoval sám před sebou špatným výběrem a trapným sentimentem, a pak taky z velké radosti a ještě většího smutku... jeli jsme na tebe jako na procesí. A zázrak se konal. Místo legendy jsme objevili Člověka...“ Víc toho citovat nemůžu, vypadalo by to, že se vytahuju.

Už během návratu do Rotterdamu napříč Evropou se mě několik lidí ptalo, jestli jsem necítil onu

desetiletou propastnou mezeru emigrace. Necítil. Připadal jsem si s těmi lidmi normálně. Žijeme sice ve dvou světech, ale na jedné lodi. Klíč i k našim emigrantským životům leží zahrabaný v Československu a bude tak dlouho, dokud se z této země nestane země normální.

Koncert probíhal v sále, kde se vyučuje tanec. Lidé seděli na zemi a po půlnoci jeden po druhém zalézali do spacáků a k ránu už jsem hrál pro jakési bdící spacákové ležení. Bylo to až mile rodinné, kromě absurdity, že se to nemohlo konat v Československu. Na to, abychom si svobodně česky zahráli, se musíme z celé Evropy sjíždět k Maďarům.

SUDEŤÁCI

Než konečně dojdou na australské téma, ještě bych chtěl napsat o jednom koncertu. Ten byl 11. září v Kolíně nad Rýnem. Poprvé v životě jsem zahrál pro sudetské Němce, také kdysi obyvatele Československa. Zpíval jsem německy a bylo mi divně. Publikum bylo starší, v mnohé připomínalo publika exilová, věkem i jakousi zaražeností. Sudetští Němci si připadají v Německu jako cizinci, ale jejich děti už ne, což je stejné jako s českou emigrací. Pouze Češi, kteří by se jednou vrátili „domů“, by nenarazili na udivené obličejy, kdežto Sudeťáci ano. Na územích, kde žili, už vyrostla několikátá česká generace, která se v krajině cítí stejně doma, jako oni před tím a díky české izolovanosti a jakémusi buranskému rasismu by Češi neuměli pochopit, že by na „svém“ území mohli též žít s těmi, kteří tam žili několik let před tím. Tragédie Sudeťáků je totální a je kusem tragédie českých dějin. Snad bychom se mohli už začít zajímat, jak to tehdy bylo, ale kdo z českých historiků to poví bez strachu a po pravdě? Dnes už to dávno není otázka politická, ale jen morální. Oni jsou ztraceni a my bychom mohli mít svědomí. Ale abych tu nekantoroval. Večer byl hlavně věnován otázce lidských práv v Československu a přednášející vydal tak jasný obrázek, že se člověku zvedl žaludek. Padla na mne z toho chvilková beznaděj. Jsme tedy všichni Sudeťáci? Nejsme. Oni byli vyhnáni všichni, tři a půl miliónu, a nikdo tam na ně už nečeká. Já se setkám s těmi svými za týden v Budapešti.

ODSTAVEC O ZVYKÁNÍ SI

Zvyk je mocný nepřítel člověka a já si pomalu zvykl. Na věčný holandský déšť, na cestování bez hranic, na malý zájem o písničkáře a velký o zařizování domů. A cestování už příliš nevzrušuje, neboť západní svět se sobě začíná podobat. Filmy, hudba, jídla, televize, produkty. Tytéž věci, které koupím zde v Rotterdamu, koupím v New Yorku, v Sydney či ve Vídni. Slyším tam ze stejných obchodů stejnou hudbu, holky nosí tytéž šaty, Coca cola má tutéž chuť a neznalost Československa je též všude nevzrušivě podobná. Velké spiknutí buranů, malých, veselých a nezdrovilých lidiček, kteří kromě svých vlastních starostí už žádné jiné starosti nemají. Z onoho těžkého českého Za byt a za stravu, za oděv děláme, se stalo totéž, pouze v příjemnějším vydání. Ale právě v ošumělé Budapešti za mnou přišla holka s otázkou: „Prý jsi byl v Austrálii. Jaké to tam bylo?“ a já nemohl už navykle odpovědět: „No znáš to, ono je to všude tak trochu stejný, akorát ti klokani...“ Začal jsem jí rovnou vyprávět, jak to bylo dobrý a neopakovatelný.

AUSTRÁLIE

Odjížděl jsem tam nerad. Byl jsem, jako každoročně po holandské zimě, ochablého ducha a měl špatné sny. Zdálo se mi, že mi v letadle rozbili kytaru a že jsem se tam zabil, a Dana, se kterou jsem až do odletu k protinožcům čtrnáct let žil, mě nechala poprvé v životě pojistit na cestu. Halt mě povezou v rakvi zpět zadarmo, napadlo mě ponuře a vyčítavě. Na letiště do Amsterdamu jsem jel sám s pocitem, že se dobrovolně dostavuji na popravu. Letělo se trochu nelogicky přes Londýn a přeprava z jednoho londýnského letiště na druhé mi připadala jako Londýn sám. Všechno zlomyslně komplikované, obstarožně nelogické a rozsáhlé, cizinci nenahlédnutelné a přesto fungující. Upnutá zorganizovanost v nedbalém a permanentním pohovu. Vzlétli jsme za tmy a já sledoval cestu na světelné computerové mapě na zdi. Belgie, Německo, Rakousko, pořád trapně doma. V Jugoslávii jsem sice nikdy nebyl, ale i ona patří nějak k mému životu. A když jsme přelétali nad Turecko v tom šíleném, tisícitunovém vznášedle, kde sedělo pomalu pět set lidí, bylo mi tak hloupě teskno, že jsem se začal loučit se životem. Pak se letadýlko na zdi vydalo přes Libanon, Sýrii a Irák a melancholie zmizela. Kurva, být sestřelen nějakým poťápaným Arabem není zrovna nejlepší konec! Nad Perským zálivem, kde zuřila pravidelná válka, jsem se stal velmi strohým a nadurděným realistou. Pořád jsem ale seděl v té samé, vznášející se plechové superkrabici, sledoval světýlka na computerové mapě a měnil vztah k životu. Pouze představy

jsou bolestivé, mimo představy se dá všechno přežít... si mohu ironicky sebestesknout. Teprve až nad Perským zálivem se začlo venku objevovat světlo a v Bahrainu jsme přistáli už za šera a mohli se projít do letištní haly. Poprvé v Asii, ale zajímavé to ještě moc nebylo. Později jsem si všiml na dvou dlouhých letištních lavicích tmavých arabských holek v barevných hábitech. Dvě se po mně dívaly zvířecky vyplašeně ale neuhnuly pohledem, jako kdybych byl jen lidskou reprodukcí na stěně. Takových tam sedělo asi dvacet a každá měla na barevném hábitu přišpendlený kus papíru a na něm rukou cosi napsáno. Živé balíky čekající na doručení jakémusi ženichovi. Udělalo se mi z toho blbě a šel jsem zpět do letadla. Venku začlo pražit slunce, čas a datum začly dělat nelogické kotrmelce a já měl až do Singapuru noc. To, co popisuju ve fejetonu Hlavou dolů, sem už motat nebudu, doufám, že se mi podaří vydat do dvou měsíců fejetony knižně. Dále jsme pokračovali ještě značný kus nocí, v jedné chvíli jsem viděl pod sebou, kdesi hluboko, zuřivou bouři s blesky přes celé nebe pod mýma nohama a bylo mi z toho nekonečného letu v mnohakilometrové prázdne výšce už jaksi úzko.

Perth ve své čistotě a svěžesti mě uvítal východem slunce, mě pomačkaného, zatuchlého a nevyspalého. Usnul jsem ale až dopoledne v přízemním australském domku u jedněch hodných lidí. Vzbudil jsem se za šera před východem slunce a vzpomněl si, že říkali, že nedaleko je moře. Když jsem se vykradl ven, bylo slunce zase přesně na horizontu. Asi za hodinu jsem moře našel a byl to Indický oceán. Sáhl jsem si do něj a představoval si, kde leží Rotterdam, kde Afrika, jak nedaleko je Antarktida. Připomnělo mi to nějak klukovská léta v Olomouci a výpravy na vlastní pěst do okolí města. Jenže zde plavali žraloci a hejna velryb páchající sebevraždy nájezdy na pískové pobřeží...

V Perthu byla dvě představení v jakémisi etnickém centru, kterému energicky šéfovala mladička Indka. Na druhé představení zapomněla, tak se tam někdo musel vloupat oknem, aby otevřel vchod zevnitř. Letenka stála tři tisíce australských dolarů a já měl z obou představení něco přes dvě stě, takže jsem lehce zapochyboval. Představení všude organizují nezištní obětavci, takže není možné uzavírat smlouvy, chtít záruky a nebo peníze předem. Je to všechno můj vlastní, soukromý risk, přesto se ode mne očekává profesionální výkon. Je nutno si zachovat hokynářský optimismus a to i teď při psaní těchto řádek, kdy mám pět stovek na kontě mínus, tři měsíce nezaplacené nájemné a vypůjčené dva tisíce, které už jsem vrazil do těchto australských kazet. Však nám dějiny dají zapravdu, jak říkal jednou Gustav Husák.

V Adelaidě na letišti mě uvítala delegace československého klubu a Jaroslav Kovaříček, který vedle československého vysílání založil ještě české vysílání a je považován za disidenta. Na něj jsem měl adresu. Nechtěl jsem nikoho urazit, všichni to se mnou mysleli dobře. Skončil jsem u Kovaříčka. Několik dní jsem pak coural po městě sám, odmítl jsem zdvořile všechnu průvodcovskou péči a měl jsem pocit, že jsem v nejkrásnějším městě na světě. Město jako báseň se zálivem, parky, vinicovými kopečky okolo a veselým klidem, který si mohou všechny evropské kultury popřát, když žijí vedle sebe a nepřekázejí si. Česká emigrantská kapsa má tři generace: ti, co přišli po roce 48, po roce 68 a po roce 78. Musel jsem si to všude vyslechnout, ale neumím být rozhodčí. Mezi generacemi je to vždy těžké a Češi si rádi stěžují a v emigraci to jde ještě lépe, neboť povinnosti, dejme tomu ty národní, nemají žádnou pevnou půdu pod nohama. Jinak jsou Češi všude orientováni hodně doprava, jen když se určuje výše vstupného, stanou se z nich ultralevičáci s vyvinutým ohledem pro chudinské a nemajetné publikum. Jinak tvrdí, že jsou jednou z ekonomicky nejúspěšnějších emigrací.

V Melbourne byly tři krásné a předem vyprodané koncerty se slušným vstupným, ale vzpomínka se mi kalí krajně nepříjemnou hádkou tentokrát s profesionálními pořadateli o to, jaká část vstupného patří mně. Trochu jsem toho vyhandrkoval na základě prohlášení, že teda hrát nebudu. Město jako by tepalo dravou velkoměstskou Evropou hozenou do nevyomezovaného prostoru a čtenář beatnické poezie Pavel Pařízek mi k tomu nechal čuchnout. Město žije a ožil jsem i sám, neboť jsem fascinován zjistil, že mám za partnera skutečné publikum a že se v žádném případě nebude jednat o nějaký upocený krajský zájezd.

Blížily se mi první narozeniny po čtyřicítce, tak jsem zatelefonoval do Sydney na adresu, kterou jsem dostal, jestli by něco nezorganizovali a nepozvali pár dobrých lidí. Kytarista Milan Šváb se svou ženou čelistkou mi připravili narozeniny, na které se jen tak nezapomíná. Ráno jsem ještě radostně telefonoval domů do Rotterdamu a zjistil, že žádné doma neexistuje. Těžko si teď vzpomenout, co se v těch dnech ve mně dělo. Ale čekala mě dvě představení s tak skvělým publikem, že události na druhé straně zeměkoule mi nevymlátily mozek z hlavy. A v Sydney jakoby se protrhl pytel s dobrými lidmi. Ale zájezd se dvanácti koncerty se blížil ke konci a já měl zaplacenou teprv polovinu letenky, tak jsem

k nízkému vstupnému začal ještě během koncertů po hokynářsku vybírat do košíčku.

Končil jsem v Brisbane u organizátora celého zájezdu Tomáše Novotného. Nakonec pomocí košíčku jsem dal letenku dohromady a ostatní útrata nebyla velká, protože všude se o mě starali lidé, u kterých jsem přespával. Ale aby to nevypadalo, že tady jen pomlouvám peníze a chválím lidi, abych si napříště vypocheboval cestu kolem světa, i když to bych rád udělal. Kanada, Amerika a Austrálie s přeletem přes Tichý oceán s kytarou a českými písničkami. Je to výzva i téma na pěknou knížku... Musím tedy docitovat dvě důležité věty, které mi Právo lidu z fejetonu Hlavou dolů vyškrtlo: „... To ovšem neubírá na úsměvnosti všelijakým sklerotickým vysíláním, funkcionářské posedlosti mávající českými spolky, trapné fizlománii a bezmyšlenkovému pravičáctví.” Z popisu Singapuru vypadla věta: „Ale nejvíc tam bylo žijících trosek domů a lidí. Pekelný sen protkaný jakousi mně neznámou nití svobody, neboť ti lidé nebyli ani nešťastní, ani nepřátelští.” Možná se tyto dvě věty nehodily do akční glasnosti československé sociální demokracie.

Mnoho australských obrázků se do této knížečky nevejde: Klokani na silnici při noční cestě z hospody domů; požárníci každoročně vypalující lesy; Jižní kříž nad hlavou a měsíc chodící naopak; voda v umyvadle, která se točí při odtékání na druhou stranu; kameny pamatující počátek světa a domorodci věřící ve strašlivou moc zelených mravenců; podzim na jaře a léto o vánocích; tropy na severu a ledovce na jihu; černé trávové palmy a stromy, které nejlépe rostou po požárech; podivný názor Pepči Stejskala ze Sydney, že Austrálie je vlastně něco jako Morava... klid, pohoda a žádný spěch a daň 20 dolarů, kterou návštěvník platí za to že Austrálii opouští. A tam teprve člověk docení starý pražský vtíp, kdy se Roubíček ptá Kohna, který emigruje do Austrálie:

„A Kohn, proč emigrují tak daleko?”

„Daleko od čeho?” odpoví Kohn.

KONEČNĚ SLOVO KE KAZETÁM

Do Austrálie jsem si dovezl dosti nových písní, ale málo jsem jich hrál, jaksí jsem nechtěl pokazit „show”. Tedy obě kazety jsou jaksí „klasickým” průřezem mého repertoáru. Každá kazeta má jinou náladu, jedna je vážná a druhá veselá a každá má skoro 60 minut, což je víc než ostatní moje kazety, neboť u těch se držím času obvyklého u LP desky. K delšímu času jsem se rozhodl, protože jsem tam zanechal mnoho hovorů mezi písničkami, které zřetelně ilustrují náladu koncertů. Kazety jsou chrom., sříženě na míru, se speciální mechanikou, kopírované profesionálně u výrobce z mastrejšpu 38 cm/sec. v nezvýšené rychlosti. A víc pro to udělat nejde.

Použil jsem záznamy čtyř koncertů: Adelaide (čs. klub), Sydney 2x (SVU a Sokol), Brisbane (čs. klub). Na kazetě Austrálie 1 mají premiéru vydání písně Emigrace, Píseň o míru, Na výsluní svobody a Zahrady radosti. Všechny jsem už napsal v exilu.

SLOVO K TECHNICE A MALINKO ŽEBRÁNÍ

Všechny koncerty byly natočeny na Sony Walkman profesional WM-D3. Je to natočeno stereo velmi jasně a zřetelně, jen občas ve vyšších tónech kytary je slyšet lehké zakolísání, což prý je způsobeno trochu jiným napětím v australské síti. Nahrávky jsou překvapivě dobré, i když bohužel nemohou konkurovat vysokorychlostním kotoučovým studiovým mašinám, instalovaným v mohutném autobuse vybaveném tunovými mikrofony a hudebním režisérem s digitálním zvukařem. Tuto moji kapesní nahrávací mašinku jsem koupil kvůli tomuto australskému zájezdu za 700 guldenů a i to byla pro mé hudební hokynářství značná zátěž. Existují daleko lepší přenosné nahrávací mašinky, ale jejich cena se pohybuje kolem třech tisíců, na což si Fosil sám nikdy nevydělá. Ale jak víme z dějin umění i ze současnosti, existují též uměnilovní hodní a bohatí lidé, či organizace, kteří by z lásky k nezávislému písničkárení hokynářství Fosil něco takového rádi věnovali. Kdybyste o někom takovém věděli, byl bych vám já i posluchači budoucích kazet ze srdce vděční.